

Gisela Thome

**Übersetzen als interlinguales und
interkulturelles Sprachhandeln
Theorien – Methodologie – Ausbildung**

Berlin: Frank & Timme 2012. 616 pp.

ISBN 978-3-86596-352-9

ISSN 1438-2636

Muráth Judit

E-mail: murath@ktk.ptt.hu

A fordítás elméletével és gyakorlatával foglalkozó műveknek napjainkban se szeri, se száma, így az olvasó joggal kérdezheti, van-e még értelme újabb összefoglaló kötetet megírni, kiadni és főleg olvasni? Jelen esetben bátran állíthatjuk, hogy igen, hiszen Gisela Thome ott bábáskodott az európai fordítóképzés születésénél, szemtanúja, egyben formálója volt az eseményeknek. Angol, francia, filozófia és pedagógia szakot végzett, doktori disszertációját 1967-ben védte meg, amelynek témájául francia nyelvtörténeti kérdéseket választott. Nagy utat tett meg a diakrón nyelvészetől a fordítástudományig. Négy évtizeden keresztül aktív részese volt a Saarlandi Egyetemen folyó fordítóképzésnek: oktatott nyelvészetet, fordítást, közreműködője volt a tudományos közéletnek, folyamatosan jelentek és jelennek meg publikációi. Több – a fordítás kérdéseit elemző – kutatási projekt résztvevőjeként kontrasztív nyelvészeti, szövegtipológiai, fordításmódszertani vizsgálatokat végzett, foglalkozott a gépi fordítás lehetőségeivel és szövegelemzéssel. Szerzője, illetve társszerzője 59 – gyűjteményes kötetekben és tudományos folyóiratokban megjelent – tanulmánynak, öt monográfiának, nyolc tanulmánykötet társszerkesztője, közéleti tevékenységével hozzájárult sokak publikációs tevékenységének kibontakozásához. Még napjainkban is oktat, mellette azonban fontosnak találta azt is, hogy leírja hosszú évtizedeken át gyakorolt hivatása, valamint kutatásai során szerzett tapasztalatait, amelyek egyben a könyv szerkezetét – hármas egységét: *elmélet, módszertan, képzés* – is meghatározzák. A mű középpontjában az írott szövegek fordítása áll, ám ahol ez lehetséges, bevonja az elemzésbe a tolmácsolást is.

A vaskos, 616 oldalas monográfia a Frank & Timme Kiadó TRANSÜD (Arbeiten zur Theorie und Praxis des Übersetzens und Dolmetschens) sorozatának 40. köteteként jelent meg. Gisela Thome 1974 és 2011 között megjelent tanulmányaiból és konferencia-előadásaiból választ ki 37 írást, majd azokat jelentősen átdolgozva gyűrja egybe. Széleskörű szakirodalmat dolgoz fel: a német rendszernyelvészet, alkalmazott nyelvészet, a klasszikus német fordítói iskolák

és a fordítástudomány mai képviselői mellett jelen vannak az angol és a francia nyelven publikált szakirodalom jeles, jól ismert „nagy öregei” és fiatal, még szinte ismeretlen szerzők, nyelvészek, alkalmazott nyelvészek, fordítás- és tolmácsoláskutatók. Az amerikai, brit, francia reprezentánsok mellett cseh, finn, magyar, olasz, svéd és török tudósok véleményére és elméletére is reflektál a szerző. Saját munkáit leszámítva 533 a hivatkozott – 1954 és 2011 között megjelent – művek száma.

A mű hét fejezetre tagolódik: a *Bevezetést* (21–28) követő 1. és 2. fejezet (29–224) tárgya a fordítástudomány helyének és státusának meghatározása, a 3. fejezet (225–308) a fordítás módszertanával, a 4. fejezet (309–368) a fordítói teljesítmények értékelésével, míg az 5. fejezet (369–424) a fordítóképzettséggel foglalkozik. A 6. fejezet (425–518) a szakszövegeket vizsgálja két nyelv viszonylatában, valamint a szakfordításból adódó kihívásokat taglalja. A 7. fejezet (519–564) tartalmazza az összefoglalást és a kitekintést, amelyet az összesített bibliográfia (565–596), valamint a tárgyszavak jegyzéke (597–616) követ.

Már a könyv címe is arról tanúskodik, hogy a szerző rendkívül sok oldalról közelíti meg a fordítás kérdését. A fordítás folyamatát nyelvek és kultúrák között zajló cselekvéssorozatnak, végtermékét, a lefordított szöveget pedig e cselekvéssorozatok eredményének tekinti. Thome a *Bevezetést* (*Zum Geleit*) egy frappáns Sauzay idézettel indítja, amely egyben a mű mottójának is tekinthető: „A nyelvész képes különböző intellektuális rendszerekben gondolkodni, csak tudnia kell élni ezzel a képességével” – Brigitte Sauzay (1947–2003)¹. A *Bevezető* gondolatilag öt részre osztható: először is kiemeli a sokoldalú megközelítési szándékot, amely a Sauzay-idézetből is kiviláglik. Másodszor megtudhatjuk, milyen koncepció alapján választotta ki a könyv bázisát képező tanulmányokat és hogyan fűzte azokat egybe koherens köteté. Milyen céllal íródott a könyv? Erre a kérdésre a következő bekezdésekben kapunk választ. A szerző saját, szubjektív nézőpontjából kívánja bemutatni a fordítástudomány keletkezését, fejlődését és egyes, fontos területeinek jelenlegi állását, egyben arra is rá szeretne mutatni, mely területek szorulnak rá további támogatásra, fejlesztésre. A negyedik lépésben megismerhetjük a kötet szerkezeti felépítését, majd a köszönetnyilvánítás következik.

Noha Thome elsősorban oktatónak tartja saját magát, és az oktatás mint vezérfonal végighúzódik az egész könyvön, a fordítóképzettségben eltöltött közel 40 év kiváló alkalmat kínált számára, hogy kövesse egy új diszciplína, a fordítástudomány keletkezésének és fejlődésének szakaszait. Az első fejezet, *Die Translatologie im Gefüge der Geisteswissenschaften*, tehát az elmélet körül forog, tárgya az önállóság és az interdiszciplinaritás problematikája, azok egymáshoz való viszonya. Gisela Thome nagy meggyőző erővel fejt ki álláspontját, amelyet címszavakban szakirodalmi alapozás, kritikus szemlélet és az alapfogalmak tisztázása jellemez. A fejezet első tanulmánya az elmúlt 40 év idevágó széleskörű nemzetközi szakirodalmát és az abban tetten érhető vitát követve két kérdésre

¹ Un linguiste a le don de vivre dans différentes logiques intellectuelles; il doit savoir l'utiliser. (Muráth Rita fordítása)

keresi a választ: 1. Interdiszciplína-e a fordítástudomány? Amennyiben igennel válaszolunk, felmerül a következő is: 2. Tekinthető-e önálló tudománynak a fordítástudomány az interdiszciplinaritás tükrében?

Míg a 20. század kilencvenes éveiben maga Thome is azon a véleményen volt, hogy a fordítástudomány még túlságosan a társtudományok „hálójában vergődik”, kritika nélkül átvéve azok elméletét, két évtizeddel később, 2012-ben már úgy látja, hogy önálló tudománnyá fejlődött, a fordító- és tolmácsolás révén pedig egyetemi szak. Olyan interdiszciplináris tudomány, amely kész befogadni más tudományok eredményeit és módszertani tapasztalatait, legyen az szomszédos vagy távoli diszciplína. Olyan felismeréseket kölcsönöz, amelyek továbbfejleszthetők és új kontextusban eddig nem látott új vonásokkal gazdagodhatnak. Egyfelől nem mondhat le a szomszédos diszciplínák eredményeiről problémáinak megoldásában, vagy legalább a gondolatébresztés szintjén nagy szüksége van rájuk, másfelől egy sor olyan probléma vetődik fel, amely nem oldható meg egyedül a szomszédos diszciplínák felismeréseinek alapján. Ilyen példának okáért a fordítás folyamata mint elméleti probléma.

Az interdiszciplinaritás közvetlen oka abban is keresendő, hogy a fordítástudomány a filológiából nőtt ki, a 20. század hatvanas éveiben megjelent első publikációk nyelvészek és irodalmárok tollából származtak, sőt kezdetekben a fordítóképzésben oktatók is filológusok voltak. Nem osztja azt a véleményt, hogy a szomszédos diszciplínák ráerőltették volna elméletüket a fordítástudományra. Önálló, de nem elzárkózó, más tudományok felé nyitott diszciplínával van dolgunk, ugyanakkor az a szerző meglátása, hogy ez a kapcsolat egyelőre még elég egyoldalú. Meggyőződése szerint a társtudományok is gazdagodhatnak azzal, ha befogadóbbak lennének a fordítástudomány eredményeivel szemben. A fordítástudomány inter-, multi-, pluri-, valamint transzdiszciplináris vonásait taglaló viták kritikája után sor kerül a fordítástudomány részterületeinek felsorolására is, amelyeket az idevágó német szakirodalom, Kade (1968), Wilss (1977) és Koller (1979) elméletére alapozva mutat be a szerző.

A fordítástudomány történetét, állomásait meglehetősen ellentmondásosan, nem teljes körűen dolgozták fel egyes – ráadásul gyakran idézett – szerzők, kifelejtve fontos fordítói műhelyeket, valamint korábbi megállapításokat és eredményeket. Utóbbiakat azután napjainkban későbbi szerzőknek tulajdonítják, átvéve kritikátlanul a pontatlan adatokat. Gisela Thome nem rejti véka alá a véleményét, majd kritikáját alátámasztandó, korai, elsősorban a hatvanas és hetvenes évekből származó publikációkkal, azok eredményeinek bemutatásával teszi kerekébbé az elméletitörténetet.

A fejezet második tanulmánya elkanyarodik az elméletitörténettől, mégis szoros összefüggésben marad azzal. Egy, a fordítás folyamatában állandóan jelen lévő tényező példáján mutatja meg a fordítás és a fordítástudomány interdiszciplináris jellegét. Az esettanulmány egyben a fordítástudomány gyakorlatorientáltságát is kidomborítja. A kutatott és kutatandó téma a fordítás egyik központi kérdése: a fordítás során fellépő nehézségek és azok tipologizálása. Az idevágó kutatások már a 20. század hetvenes éveiben elkezdődtek – éppen a saarbrückeni iskolában –, azt követően pedig számos fordításkutató foglalkozott

e didaktikai szempontból is rendkívül fontos és összetett kérdés tisztázásával, ám egyelőre még nem beszélhetünk sem egységes definícióról, sem általánosan elfogadott tipológiáról. A tisztánlátást az is nehezíti, hogy a fordítási nehézségeknek minden esetben szubjektív okai is vannak. A szerző bemutatja a fordítási nehézségek mint téma megjelenését a fordítástudományi kutatásokban. Az elmékedést fogalmi tisztázással kezdi, azután górcső alá veszi az idevágó német és angol terminusokat. Széleskörű európai fordítástudományi szakirodalmat vizsgál meg kritikusan, majd saját definícióval és a fordítási nehézségek tipologizálásával zárja a fejezetet.

A 2. fejezet, *Translatologie und Einzelwissenschaften: Kontrastive Linguistik, Textologie, Pragmatik und Semiotik*, visszakanyarodik az interdiszciplinaritás kérdéséhez. A fejezet nyolc tanulmányában négy konkrét szomszédos tudomány: a kontrasztív nyelvészet, a szövegnyelvészet, a pragmatika és a szemiotika hatását vizsgálja kronológiai rendben. A fejezet felvetése nem új, számtalan fordítástudományi munka foglalkozott már az előbbi három diszciplína és a fordítás kapcsolatával, és a szemiotika eredményeinek alkalmazására is történtek már kísérletek. Új azonban, ahogy a szerző hozzányúl a témához. Egyrészt konkrét nyelvpárok esetében más és más eredményre lehet jutni, ugyanez érvényes egy-egy konkrét szöveg fordítása esetén is, és Thome nagy hangsúlyt fektet arra, hogy az elméleti háttér megvilágítása után konkrét szövegek és fordításaik, a fordítás során felmerülő problémák és azok megoldásai álljanak az elemzés középpontjában. Rámutat arra, hogy e diszciplínák beható ismerete segít egy sor tisztázatlan kérdés feltárásában, a tudatos nyelvhasználat kialakításában egy és két nyelv viszonylatában, ezáltal mérsékelheti a fordítási nehézségek számát, felgyorsíthatja a fordítás folyamatát és hozzájárulhat a minél jobb fordítások születésében. Másrészt rendkívül széles az elemzésbe bevont szövegek köre: újságszövegek, politikai esszé, szakácskönyv, szépirodalmi művek, gyermek- és ifjúsági irodalom, szakszövegek, mind-mind a kutatás tárgyát képezik.

A szerző nem törekszik arra, hogy valamennyi felmerülő problémát megvizsgáljon – ez nem is volna lehetséges –, hanem egy-egy konkrét nyelvpár esetében a feltűnően sok problémát okozó, esetleg bizonyos, még kevésbé kikutatott vagy eddig még nem tisztázott kérdésekre koncentrálna. Felhívja a figyelmet arra is, hogy a szomszédos diszciplínák nyújtotta eljárások, az azok behatóbb ismerete révén megszerzett tudatosabb nyelvhasználat ugyan nagy segítséget jelent, de nem mindenható. A tipikus problémák egy részének megoldása tehát automatizálható, mindemellett a fordítónak minden egyes szöveg fordításakor a szöveg jellegétől, a benne rejlő konkrét buktatóktól függően még egy sor további döntést önállóan kell meghoznia.

Elsőként a kontrasztív nyelvészet fordításba való bevonásának előnyeivel foglalkozik. Nem véletlenül, hiszen a fordítás elmélete és gyakorlata a legrégebbi és a mai napig is legszorosabb kapcsolatot pontosan a kontrasztív nyelvészettel tartja fent. A középpontban franciáról németre fordított szövegek során szerzett tapasztalatok állnak. Thome kétféleképpen közelít a kérdéshez: az első tanulmányban egy francia nyelvű újságszöveg németre fordításakor felmerülő valamennyi problémát megvizsgálja a kontrasztív nyelvészet eszközeivel, míg a második tanulmány egyetlen fordítási problémát, az ún. „mise en relief”, azaz a

kiemelés problematikáját elemzi négy hosszabb francia mű és azok nyomtatásban megjelent német fordításai alapján. A bemutatott elemzések egyértelműen alátámasztják a kontrasztív nyelvészeti vizsgálatok hasznát.

A szövegnyelvészet és a fordítás kapcsolata a harmadik és a negyedik tanulmány tárgya. A kiemelt téma ismét figyelemre méltó. A szövegnyelvészet rendkívül szoros kapcsolatban van a fordítással és a tolmácsolással, hiszen mindkét tevékenység szöveghez kötött. Egyikük esetében sem elegendő tartalmi, nyelvi és stilisztikai ekvivalenciára törekedni, elengedhetetlen követelmény a pragmatikai aspektus figyelembe vétele, amelyet még mindig gyakran elhanyagolnak. Érdekes hát ebben a kontextusban megvizsgálni a konvenciók kérdését: a szövegépítési és a diskurzuskonvenciót mindkét nyelv, a forrás- és a célnyelv vonatkozásában. Bár már voltak eddig is *ad hoc* vizsgálatok, a szerző elsőként tesz kísérletet a téma rendszerbe foglalt bemutatására, és meggyőződése, hogy ezen ismeretek a fordítói és tolmácsolási kompetencia elengedhetetlen részét képezik, oktatásuk sokat javíthat a fordítási, valamint a tolmácsolási praxison. Noha a pragmatika szerepének vizsgálata már az előzőekben is téma volt, az ötödik tanulmány kiemelten foglalkozik e kérdéssel. A kísérleti objektum szokatlan, de nem is annyira meglepő, hiszen francia receptek és azok publikált német fordításaiban a felszólítás, pontosabban a magyar nyelvészetben még szokatlan kifejezés, ám a magyar nyelvben is létező „folyamatos felszólítás” pragmatikai vonatkozásai kerülnek a középpontba.

Az explicitáció és az implicitáció meghatározásában nincs egységes álláspont a fordítástudományi szakirodalomban. E két terminus tárgyalása a hatodik tanulmány témája, miközben a fordítás címzettje, annak meghatározása áll a középpontban. A szerző az explicitáció és implicitáció többféle értelmezésére hívja fel a figyelmet. Az egyik értelmezésben a két nyelv eltérő felépítéséből adódó szükségszerű lexikai és grammatikai átváltások körébe tartozó eljárásokat értjük rajtuk. Egy másik értelmezés kilép a szorosan vett szövegből, figyelembe veszi a földrajzi vagy időbeli távolságot, a kulturális különbségeket; az eredeti szöveg olvasói, valamint a célnyelvi szöveg olvasói között fennálló jelentős különbségek miatt tehát a fordító hozzáadott információval segíti az olvasót. Ezáltal a fordítás redundánsabbá válik az eredetinel. Gisela Thome a fordítás címzettjét vizsgálva ez utóbbi értelmezésben használja a terminusokat. Körbejárja az idevágó fordítástudományi szakirodalmat Nidától napjainkig, és rámutat az egyes elméletek gyengéire. Ismét kiderül, mennyire tisztázatlan, homályos értelmezések láttak napvilágot. A kritikát követően ismerteti a szakirodalom azon elemeit, amelyek közelebb visznek a vitatott kérdések megoldásához. A szerző szorgalmazza, hogy a fordítóképzés és a gyakorló fordítók számára összeállított fordításelméleti anyagok tartalmazzanak fogódzókat a fordítónak arra az esetre, ha a megbízó nem tud konkrét felvilágosítással szolgálni, ki is lehet a fordítás címzettje. Pragmatikai szempontokat figyelembe véve táblázatos formában rendszerezi a címzettközpontú fordítás kritériumait, majd egy francia nyelvű újságszöveg német, illetve angol fordítását veti egybe az eredetivel. A hetedik és a nyolcadik tanulmány a szemiotika eredményeinek bevonását szorgalmazza, amely még nem gyakori, ám rendkívül hasznos. Erre láthatunk példát a hetedik tanulmányban, amely három, gyermekeknek írott német mű francia fordítását

veti egybe szemiotikai aspektusból, majd a nyolcadik tanulmányban, amely egy német és francia nyelven megjelent történelemkönyv összehasonlításával mutat rá a szemiotika hasznára.

A könyv 3. fejezete, *Zur Methodik des Übersetzens*, az előzőnél jóval rövidebb, amit a szerző azzal indokol, hogy a módszertan minden fejezetben közvetetten, sőt időnként közvetlenül is jelen van. Ez két dolognak is betudható: egyfelől alkalmazott tudománnyal van dolgunk, másfelől számtalan felismerés az oktatásban, a hallgatókkal való együttműködés során született, tehát a tanórák hozadéka, és ez köti össze az egyes fejezeteket. Gisela Thome a korábbiaknak megfelelően jár el: egy-egy kiválasztott módszertani kérdésnek először az elmélettörténeti hátterét tekinti át kritikus szemmel, nem kímélve a nagynevű szerzőket sem, alapfogalmakat tisztáz, ha kell, saját terminusokat is bevezet, rendszerez, majd az elméletek helytállóságát különböző műfajú szövegek és fordításaik összehasonlításának tükrében méri meg.

A fordítási nehézségek mint elméleti kérdés már szóba került az első fejezetben is. Visszatérve e témához a szerző arra kíváncsi, hogy a szövegeket a fordítási nehézségek alapján hogyan lehet három kategóriába – könnyű, közepesen nehéz, nehéz – besorolni, milyen kritériumok alapján lehet e fokozatokat megállapítani, továbbá milyen speciális stratégiát alkalmaz a fordító a fordítás folyamatában egy-egy konkrét szöveg fordításakor. Ismételten fordításelméleti alapfogalmak újragondolására, azok egymáshoz való viszonyítására, rendszerezésére, párhuzamok kiküszöbölésére kerül sor. Ezt követően a szerző a fordítási nehézségek jellegétől függően alkalmazandó fordítási stratégiák alapján hatfokozatú skálát állít fel. Az alapfogalmak, egyben alkalmazandó fordítási stratégiák közül a szó szerinti fordítás (*wörtliche Übersetzung*) a második tanulmány témája pontosan azért, mert ez a szakirodalomban rendszerint problémamentesnek ítélt jelenség egyfelől nem is problémamentes, másfelől bizonyos mechanizmusok tudatosítása jelentős könnyebbséget, idő- és energia-megtakarítást jelenthetnek a fordítónak. Francia szövegek németre fordítása alapján megismerhetjük a szó szerinti fordítás fajtáit, a szószerintiség fokozatait, amelyet táblázatban is szemléltet a szerző. A módszertani fejezet harmadik fajsúlyos témája a kompenzáció mint jelenség, illetve a kompenzáció a fordító gyakorlatában. Az elméletben manapság elhanyagolt terület, a szépirodalmi művek fordításának példáján mutatja be a kompenzáció problematikáját, különbséget téve a nyelvrendszerből és a kontextusból adódó kompenzációs típusok között, majd megismerhetjük a különböző kompenzációs stratégiákat. Fordítás és kultúra a negyedik kiemelt terület, amely egyben a negyedik tanulmány témája. A szerző House *cultural filtering* elméletére támaszkodva elemez egy három részből álló korpuszt, amely egy német politikai témájú szövegből, valamint annak angolra és franciára fordított változataiból tevődik össze, és megállapítja, hogy a hivatásos fordítók gyakran nem veszik figyelembe az angol és a német vagy a francia és a német kommunikációs normákban megnyilvánuló különbségeket, amelyek a nyelvhasználatban is kifejezésre jutnak. Ezért a mégoly gondosan elkészített fordításokon is érezhető, hogy hiba van a gépezetben. A szerző szerint a *cultural filtering* fontos részét kell, hogy képezze az oktatásnak: a fordítás előkészítő szakaszában a szövegelemzésbe kell beépíteni.

A negyedik fejezet, *Bewertung von Übersetzerleistungen*, a fordítói teljesítmény értékelésével foglalkozik. Semmiképp sem csupán elvi vitáról van szó, hiszen a fordítás is piaci termék, amelynek meg kell felelnie bizonyos kritériumoknak, másrészt a fordítóképzésnek is egyik sarkalatos pontja a hallgatók fordításának értékelése, objektív szempontok szerinti értékelhetősége. Gisela Thome ezért ismét az alapvető terminusokat tárja elénk a nemzetközi szakirodalom tükrében, amelyeket megtold a saját maga által fontosnak tartott további terminusokkal. A fordítás minősége, az ekvivalencia kérdése különösen a német fordítástudomány sokrétűen kutatott témája, kevésbé kutatott, ám nem kevésbé fontos a fordítási hiba mint kulcsterminus. A fejezet első tanulmányában olvashatjuk még a fordításértékelés egész rendszerének kifejtését, azt is, hogyan hasznosítható mindez a fordítóképzésben és a fordítók mindennapi munkájában, végül pedig a tovább kutatandó kérdésekre tér ki a szerző. A fejezet második része ismét esettanulmány, amely a *Le Monde Diplomatique* német nyelvű kiadásában megjelent újságcikkeken teszteli az elmélet használhatóságát. A harmadik tanulmány első pillantásra szokatlan felvetést taglal: a szövegátdolgozás és a fordítás, valamint az átdolgozaskor értékelhető fordítási teljesítmény a téma. A fordítástudományi (nem színpadi műveket és nem egyéb szépirodalmi műveket tárgyál választó) szakirodalomban is kevés utalás történik még erre, azonban a *Le Monde Diplomatique* imént említett német nyelvű kiadásában élő példákat találhatunk rá. Így valós helyzethez készíti el a szerző az átdolgozás tipológiáját, amelyet az átdolgozás, a fordítási ekvivalencia és a fordítói teljesítmény egymáshoz való viszonyának meghatározásával zár.

Az ötödik fejezet, *Zu Fragen und Problemen der Übersetzerausbildung*, két tanulmánya azt vizsgálja, hogyan lehet felhasználni az eddigiekben kifejtett elméletek eredményeit a fordítás oktatásában. Kiemeli a nyelv-összehasonlítás, a szövegnyelvészet és pragmatikai szempontok jelentőségét, majd az egyetemi gyakorlatból vett francia–német, német–francia fordítások alapján bemutatja a fordítás folyamatában elvégzendő, a voltaképpeni fordítást megelőző elemzéseket, ezt követően pedig a konkrét átváltási szakasz lebonyolítását. A saarbrückeni képzésben a szövegfeldolgozás több, egymásra épülő szemináriumon történik. A köznyelvi és újságszövegek elemzését felvállaló kurzus után magasabb kategóriát jelent a tudományos folyóiratok cikkeinek feldolgozását végző szeminárium, amely a harmadik tanulmány témája. E kurzus átmenetet képez a köznyelvi szövegeket, valamint a szakszövegeket elemző szemináriumok között.

A hatodik fejezet, *Die Herausforderungen interlingualer Fachtextvergleich und Fachübersetzen*, ismét három tanulmányból áll, és az interlingvális szakszöveg-összehasonlítást, valamint a szakfordítást helyezi a fókuszba. A cél ismételtelen a hatékonyabb oktatás segítése. A műfaj és a téma kiválasztása szoros összhangban áll a németországi fordítói piaccal. A szerző úgy látja, hogy a kemény szakszövegek fordítására egyre kisebb az igény, hiszen az olyan szakkönyvek, publikációk, amelyeket a szakemberek a saját szakterületük szakértőinek írtak, legtöbbször angol nyelven íródnak, és egyre kevésbé igénylik a fordítást, mivel olvasóik ezt az irodalmat eredetiben, tehát angol nyelven olvassák. Nagyobb a kereslet viszont olyan tudományos ismeretterjesztő munkák fordítására, ame-

lyeket a szakemberek nem-szakembereknek írnak, hiszen utóbbiak e munkákat inkább német nyelven szeretnék elolvasni. Ez azt jelenti, hogy a képzésben oktatott hallgatóknak elsősorban ezekre a műfajokra kell koncentrálni, és a képzés is akkor hasznos, ha e műfajok fordításához ad fogódzót.

Ezért az első tanulmány Van Dijk diskurzuselemzésére támaszkodva olyan szakszövegek makrostruktúrájának vizsgálatát készíti elő, amelyek a tudományos ismeretterjesztő szövegek kategóriájába sorolhatók. A korpusz párhuzamos korpusz abban az értelemben, hogy német, illetve francia nyelven íródott, német és francia újságokban megjelent eredeti újságszövegeket tartalmaz, amelyeknek azonban témája és műfaja megegyezik. Különböző márkájú autók bemutatása a cikkek tárgya, így a vizsgált szövegek a műszaki szakszövegek kategóriájába sorolhatók. A szerző megvizsgálja a német korpusz minden egyes cikkében az állítások (propozíciók) sorrendjét és hierarchiáját, megnézi, hogy alakul ugyanez a francia nyelvű korpuszban, hogyan áll össze a francia cikkek makroszerkezete, van-e hasonlóság vagy különbség, majd a megapropozíciók szövegépítési típusait veszi számba először a német, azt követően a francia korpusz alapján. A második tanulmány a vállalati kommunikáció, tehát a gazdasági szövegek kategóriájába sorolható szövegek területére kalauzolja az olvasót. A nyomtatásban megjelenő német nyelvű vállalati magazin és annak angol, illetve francia nyelvű kiadványa az elemzés tárgya. A szerző felhasználja az előző tanulmányban kibontott ismereteket, és a konkrét példából kiindulva foglalkozik a lokalizáció kérdésével is. A harmadik tanulmány az ún. multimodális szövegek problémáit egy adott német szöveg alapján veszi górcső alá, miközben összeveti azt annak angol, illetve francia fordításaival. Mivel a fordítás elmélete mindezidáig nem szentelt túl nagy figyelmet e kérdésnek, és a fordító praxisában egyre gyakrabban fordulnak elő olyan fordítandó szövegek, amelyek sok képet, illetve ábrát tartalmaznak, szükségesnek látja a szerző a téma beható vizsgálatát és a tanulságok levonását az oktatás számára. A hetedik fejezet, *Fazit und Ausblick*, tartalmazza az összefoglalást és a kitekintést.

Összegzésként elmondható, hogy e rövid ismertető csupán ízelítőt adott mindabból, amelyet a szerző e tartalmas és valóban lényegi kérdésekre koncentráló munkája felölel. Gisela Thome könyve nem könnyű, de több szempontból is hasznos olvasmány. Olyan problémákat fejt ki bővebben, amelyek a hazai fordításkutatásban is vitatott, vagy még kevésbé kutatott kérdések, ugyanakkor megszívlelendő, hogy minden esetben nagyobb korpuszra építve igazolja állításait. Pozitívumként könyvelhető el az is, hogy a szerző minden alkalommal közli saját ötleteit, javaslatait a feltárt eredmények oktatásban való hasznosítására. Természetesen mindez elsősorban német–francia és német–angol viszonylatra érvényes, mégis úgy gondolom, hogy a fordítást oktatók és kutatók egyaránt sokat profitálhatnak a gondolataiból.